

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 «
 Helyben házhoz hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 «
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

Aszerkesztőség kéziratok visszaadása
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

Iparfejlesztés.

Teljes elismeréssel adózunk az intéző köröknek, hogy évek óta meleg érdeklődéssel foglalkoznak a kisipar fejlesztésével. Sajnos tapasztalják, azt azonban úgy az érdekelt iparosok, valamint az érdeklődő közönség is, hogy ez a fejlesztési akció alig-alig haladta meg az elmélet stádiumát.

Gyakorlati megvalósítását csak Budapesten és elvéve egyes protezsált vidéki városokban látjuk! Közhelyyé is vált már az ország fő- és székvárosának felszívó erejéről szólni. Törvényhozási alkotások is elősegítették ezt az abnormális állapotot. Nem szabad még gondolatban sem feltételezni, hogy akadjon magyar ember, aki hazánk feltett, dédelgetett büszkeségét: az ország szívéét, ne akarná kulturális, kereskedelmi, ipari és más tekintetben is nagynak, hatalmasnak tudni. De ez az istápol, sok tekintetben mesterséges fejlesztés a távolabb eső és emporiális helylyel bíró vidéki városok rovására ment.

Ez a törekvés, az a sok kiváltság, az a töménytelen összehalmazott mód és eszköz koncentrált az erőket és elvonta a vidéki központoktól. Eredménye az lett, hogy Budapest rohamos léptekben, szinte

bihetetlen mérvben fejlődött, a vidék pedig stagnált, igen sok város visszahanyatlott.

Különösen észlelhető ez az általános megdöbbentő jelenség a kisiparnál, amely országszerte pang, züllik. Igaz, hogy annak talpraállítása első sorban tőlünk, a társadalomtól függne!

Mert különböztessük csak meg az iparfejlesztési akciót az iparpártolástól! A fejlesztés az államnak és az erre a célra alakult testületeknek a dolga, míg ellenben az iparpártolás a közönségnek a kötelessége, amely nemcsak a vezényleti nyelvben és jelvényekben kívánja a magyar jelleg érvényesülését, hanem a honi ipar pártolásában is. Nem lenne szabad, de nem is lehet ezt is egyedül az államtól várunk!

Hogy miképpen oldhatná meg a társadalom is ezt az életbevágó kérdést?

A kérdés megoldása igen egyszerű! Lehetőleg a mi helyi iparosainknak adjunk munkát, kenyeret! Addig, amíg iparszükségletünket a helyi iparosokkal tudjuk kielégíteni, addig ne forduljunk idegenbe, még kevésbé külföldre. Ezt nemcsak a családi szükségleteknél kellene kötelező elvként szem előtt tartani, de a nagyszabású vállalkozásoknál is, amit a versenytárgyalási feltételekben kel-

lene kikötni. Épp úgy, amint az állam kiköti, hogy középítkezéseknél csak a hazai munkaerő és lehetőleg csak a honi anyag használható fel, amely szabály a közhatóságokra is kötelező, épp úgy állítsa ezt a társadalom önmagának is erkölcsi szabályként fel.

És ne idegenkedjünk új gyáralapításoktól sem, amelyek azonban ne tegyék még jobban tönkre a mi kisiparunkat. Ott a kender, a textil, a cukor és más hányleg gyáripar, amelyek mind újabb munkaerőt kívánnának és amelyek a mezőgazdaságnak is lendületet adnának!

Svi.

A főrendiház ülése. A főrendiház holnap, szombaton délelőtt tíz órakor ülést tart, melyen a Wekerle-kormány újra kinevezéséről szóló királyi kéziratot fogják felolvasni. A kormány bemutatkozásakor tudvalevőleg a kormánynyilatkozat feletti vita a kelletnél tovább húzódnán, a képviselőház einőke a királyi kéziratot nem küldhette át idejekorán a főrendiháznak, úgy hogy Wekerle a főrendeknek, csak szóbelileg jelentette be a kormány kinevezését.

„TISZÁNTÚL” TÁRCZÁJA.

Házi rémuralom.

Irtá: Gabriel Timmory.

A bourgogne-utcai Aigreville palotában lakik az Aigreville grófi pár. A férj hatvan, a feleség ötvenéves. Gyermekekük nincs, s igen jól összeférnek. Háztartásuk tekintélyes, vagyonihoz méltó, de mindazáltal egyszerűen, polgáriasan élnek.

Délután három órakor a kisszalomban fogadja néhány barátját a grófné. Mikor vendégei eltávoznak, csöngtet. Julien, az udvarmester, egy szélesvállú, erőteljes, mintegy negyvenötéves, nyers, rövidbeszédű férfi belép a szalomba.

Udvarmester: Csöngtetett, asszonyom?

Grófné: Igen. Végre egyedül vagyok, s most cseveghetünk kissé. Mondja, kérem, mit gondol Baptisteról, az uram új komornyikjáról?

Udvarmester (határozottan): Semmi jót, grófné.

Grófné: Mikor a gróf ur — ezelőtt nyolc nappal — megfogadta őt, pompás bizonyítványt mutatott föl, ha nem csalódom, de Givry márkától.

Udvarmester: Bizonyos a grófné abban, hogy ez a bizonyítvány valóban megvan?

Grófné: Én ugyan nem láttam, de a gróf azt mondta, hogy neki megmutatta.

Udvarmester: Akkor hát hamis az a bizonyítvány.

Grófné: Mit mond?

Udvarmester: Magam tudakoztam ebben az ügyben s rájöttem, hogy a márkai szolgálatában sohasem volt Baptiste Louveteau nevű komornyik.

Grófné: De hiszen az, amit ön mond, igen súlyos vád ellene.

Udvarmester: Már pedig így áll a dolog.

Grófné (nagyon izgatottan): Valóban?

Udvarmester: A Baptiste viselkedése nagyon gyanús előttem.

Grófné: Hogyan érti ezt?

Udvarmester: Még meg sem melegegett a a háznál, már is folyton leselkedett a társaira, s tanulmányozta őket, hogy a szokásaikat kiismerje. Nem egyszer láttam, hogy megnézte az óráját, mikor a főkomornyik és a szobalány aludni ment. Egyszer a gróf ur szobájában, éppen akkor leptem meg, amikor a zárat vizsgálta, bizonyára azért, hogy miként lehetne zajtalanul kinyitni és betenni az ajtót.

Grófné: Oh, Istenem!

Udvarmester: Ugy vettem észre, nagyon

kellemetlenül hatott rá a hirtelen megjelenésem, bár én úgy viselkedtem, mintha mitsem vettem volna észre. Majd beszédbe elegyedtem vele, hogy a gyanuját föl ne ébresszem.

Grófné: Ezt csakugyan ügyesen csinálta. Nos, lesz-e valami eredménye az ügyeskedésének?

Udvarmester: Azt hiszem, igen. Talán meg bírom oidani a nyelvét. Tegnap is ezzel a szándékkal hívtam le őt magammal az udvarba, midőn azt ajánlottam neki, hogy szivjunk el együtt egy-egy cigarettát.

Grófné: Es beszélt-e valami érdekes dolgot ez a baptista?

Udvarmester: Mindjárt éppen nem beszélt; mert eleinte csak közömbös dolgokról csevegtünk. Később azonban, mikor bele melegegett, beszédje közben olyan, olyan terminus technikusokat használt, amelyek — hogy is mondjam csak, — hivatásos emberre vallanak. Azután tovább faggattam. Majd ügyesen közöltem vele azt a véleményemet, hogy rendszerint készakarva nagyítják, túlozzák a gonosztevők vakmerőségét s hogy a legjövendőbb hőstetteket gyakran igen könnyű véghezvinni. Vagyis, — hogy röviden fejezzem ki magamat, — kelepécét állítottam neki.

Grófné: Nos? . . . Aztán megfogta-e benne?

Gyászkalapokat

gyorsan és olcsó árért lehet kapni, ugyszintén állandó nagy választék van bécsi és párisi modellekben legdivatosabb neglüzse kalapokban, ernyőkben, harisnyák és keztyükben Ugyanott kalapdiszítések és alakítások, valamint ernyők huzása és javítását elvállalja.

Ujhelyi Róza

női kalapüzletében Nagyvárad
 Rákóczi-ut. Telefon 130.

Bonyodalom egy levél körül.

Igen érdekes eset foglalkoztat napokon keresztül a belényesi csendőrséget. Az ügy részletei azonban teljes egészében [nem kerültek nyilvánosságra, mert a csendőrség nyomozása nem járt eredménnyel.

Az esetről tudósításunk a következő:

A múlt héten Soós Ferenc belényesi lakos névtelen levelező-lapot kapott Kolozsvárról. A levelező lapra a következő mondat volt írva nagy ákom-bákom betűkkel.

Most ne jöjj, mert nincs pénz.

Kolozsvár.

A titokzatos sorok tényleg elég alapot szolgáltatnak arra, hogy a hatóság figyelmét felkeltsék, azonban nem föltétlen valami rabló bandának a jelmondata az. A belényesi csendőrség mégis gyanusnak találta a dolgot és medindította a nyomozást. A nyomozás szálait kinyomozni egyik legügyesebb csendőrnek tették feladatává és ez annak a lebető legjobban meg is felelt.

A csendőr valóságos Scherlok Holmesi tudással igyekezett a levelezőlap rejtélyét megoldani. Hosszu nyomozás után megállapította, hogy a levelezőlapot Kolozsvárról egy urasági inas adta fel. Most már még gyanusabb lett a dolog. A csendőrség pénzhamisítókra gondolt a levél írói alatt, ez a föltevés megingott, azonban sokkal veszedelmesebbé látszott válni az ügy.

A kolozsvári nyomozás arra engedett következtetni, hogy egy nagyszabású betörésről van szó. Annyira ment a csendőr kutatása, hogy azt is megtudta állapítani, hogy a levél írója az urasági inas ki akarja rabolni a gazdáját és ebben lett volna társa Soós. A csendőrség feltevése és gyanuja lehet hogy alapos volt, azonban egy hibája volt, hogy a levelező-

lapon kívül semmiféle bűnjellel nem rendelkezett. A felderített dolog mind több ember becséde alapjára voltak erősítve, ezek is úgy valottak, hogy ők is csak másoktól hallották az ügyet.

A csendőrség most már ismét visszament Belényesbe és ott kezdte kibontani az ügyet. Soósnál több alapot gondolt találni a csendőrség azonban csalódott. Tegnapelőtt a csendőrség megjelent Soós Ferenc házában és ott házkutatást tartott, de nem találtak semmi gyanus dolgot.

A csendőrség nem árulta el Soósnál kutatásának célját s így Soós nagy indignációval fogadta a hatósági lomolást s valószínű, hogy ő tud az egész dologról legkevesebbet. A csendőrség mindazon által nem hagyott fel a nyomozással és az eddig szerzett alapok megerősítése iránt tovább folytatja a kutatást a kolozsvári rendőrség segítségével. Nincs kizárva azonban, hogy a csendőrség is úgy fog járni mint a nagyváradai rendőrség, mely hullá helyett ócska vedret fogott a titokzatos kutban.

Megzavart betörők.

A magyarcsékei járás ugylátszik nem akar kifogni a hírszolgáltatásból. Mindennapra jut valami, ami a közbiztonsági állapotok gyenge voltát bizonyítja. Tegnap tudósítónk ismét betörésről számolt be, ezuttal azonban sikerült a betörést még ideje korán megzavarni s így a betörni akarók anélkül, hogy céljukat elérhették volna, menekülni voltak kénytelenek.

Az esetről tudósításunk a következő.

Szombatság község egyik birtokosának Szentpályi Zoltánnak háza a község végén van. Az épületet gondozott park veszi körül, melynek közvetlen szomszédságában van a posta és a körorvos lakása. A birtokos jelenleg odohaza tartózkodik. A szentpályi Zoltán-féle

birtok kertésze, Csernitzku János, tegnap a nagy melegben nem akart lakásában aludni és így a ház előtt vetett magának ágyat.

Éjfél után két órakor Csernitzku gyanus neszt hallott, ami felébresztette. A neszt a park bokrai közül jött. A kertész álmosan ült fel ágyában s már vissza akart feküdni, mert azt hitte, hogy a szél okozta a zajt, mikor a bokrok közül négy gyanus alak lépett elő és óvatosan közeledett az épület felé. Csernitzku az alakok láttára leugrott az ágyról és egy hátsó ajtón a szomszédban lakó körorvoshoz futott és ott fellármázva a házbelieket az orvostól fegyvert kért.

Pár pillanat múlva felfegyverkezve tért vissza a kertész azonban nem látott semmit, mire a fegyverből abba az irányba lőtt, ahol előbb a gyanus alakokat látta. A lövés nem talált senkit, de nem volt eredménytelen, mert a lövésre a parkból közvetlen az épület mellől az előbb látott négy alak vad futással menekült. A négy alak már messze járt, mikor a bokrok közül egy ötödik is és pedig egy nő ugrott ki és a menekülők után futott.

Csernitzku az orvosi lakás személyzetével üldözőbe fogta a menekülőket, azonban utól nem érte őket.

Az eset után csakhamar talpon volt az egész Szombatság közönsége és a csendőrséggel kezdtek meg a megzavart betörők üldözését, ami az éj sötétsége miatt nem járt eredménnyel. Reggel a csendőrség rendszeres nyomozást kezdett.

A csendőrök az első pillanatban a cigányokra gyanakodtak. Ez a gyanu megerősödött reggel, amikor Szombatság körül a temető mellett két keskeny küllőjű szekér nyomára bukkantak. A nyomok után haladva a csendőrség egészen Farkaspatak községig tudta a cigányokat követni.

Farkaspatak község határában a nyomok a legelőre vezettek s ott úgy látszik pihenőt tar-

Udvarmester: Igen, még pedig nagyon ügyesen. Ő ugyanis makacsul ragaszkodott hirtelen előadott ama tervemhez, amely szerint ezt az értékesnél értékesebb dologgal tulzsufolt palotát, amelyet csak egy vén házfelügyelő őriz s mindössze két idős ember lakik benne, kiraboljuk... Minthogy azonban, éppen a legrosszabbkor, az egyik segédszakács hozzánk csatlakozott, másról kezdünk beszélni; másfél órában — talán pár perc múlva — Baptiste már elkészült volna arra, hogy velem, mint cinkostársával szövetkezve lopjon... vagy valami még rosszabbat kövessen el.

Grófné: Itt az ideje, hogy följelentsem őt!

Udvarmester: Ne siessünk olyan nagyon, grófné. Ehelyet tartsuk őt szemmel, hagyjuk magára, hadd fogjon hozzá bűnös tervé kiviteléhez. Akkor aztán tetten kapjuk a bitangot.

Grófné: Mit gondol ön, az Istenért! Hogyan okozhatnának a grófnak, aki különben is szivbajos ember, ilyen rettenetes izgalmat! Soha!

Udvarmester: Amint a grófnénak tetszik.

Grófné: Addig is nagyon köszönöm a buzgalmát és ügyességét.

Udvarmester (miközben meghajol): Én csak a kötelességemet teljesítettem, grófné.

(Kimegy. Később később hazaérkezik a gróf.)

Gróf: Nos hát készen van, kedvesem?

Grófné: Igen. De mielőtt elmegyünk, szeretnék önnek komolyan megbeszélni valamit. Nagy veszedelem fenyeget bennünket!

Gróf: Veszedelem? Mitéle veszedelem? Magyarozza meg, kérem.

Grófné: Szegény barátom, hogy jól megértse a dolgot, szomorú korszakot kell föllevennemenem, amelyet hajdan őseink a vérükkel pecsételtek meg. Ők ugyanis a forradalom rémuralmának az áldozatai voltak. Minket azonban most másféle veszedelem fenyeget: alattomos és elvetemedett cselzövés, amely a sötétben sujt s a saját tüzhelyüknön gyilkol le bennünket: a házi rémuralom.

Gróf: Ne kerülgesse a dolgot. Mondjon el őszintén mindent.

Grófné: Nos hát, barátom, itt a mi házunkban van az a veszedelmes ember, aki minden rosszra képes.

Gróf: Tudom.

Grófné: Hogyan? Ön tudja... és mégsem csapja el a komornyikját?

Gróf (elképedve): Az én komornyikomat?

Grófné: Igen, igen! Azt! Ő az a gaz lator! Hiszen oly különös az egész megjelenése, oly ravaszkodó a magaviselete, hogy lehetetlen megtűrni a háznál!

Gróf: Vajjon ki mondta ezt önnek?

Grófné: Az udvarmester.

Gróf: No, ezen nem csodálkozom. De most már csakugyan itt az ideje, kedves barátom, hogy önt jól informáljam. Nos tehát, ha van veszedelmes ember a házunknál, úgy az csak az udvarmester lehet!

Grófné (elfuladva): Ugyan? És miért?

Gróf: Már azaap, hogy ön a szolgálatába fogadta, annyira ellenszenvesnek tűnt föl nekem az egész lénye, hogy jónak láttam olyan komornyikot szerezni magam mellé, aki az ön emberét ellenőrizze. És hogy alapos volt a gyanum, a komornyikom napi jelentései fényesen beigazolták.

Grófné: No, ez pompás! Tudja-e, barátom, miféle ember ez az én udvarmesterem? Egy derék, nyugalmazott csendőr s tényleges szolgálatban levő magá detektív, s azért szerződöttem a házunkhoz, hogy legyen, aki szükség esetén megvédjen bennünket a cselédeink ellen.

Gróf: Hát ezt tudja-e, grófné, hogy az én komornyikom kicoda? Megmondom: kiszolgált testőr!

Grófné (nevetve): Így hát két rendőr is van a szolgálatunkban!

Gróf (szintén nevetve): És egyik a másikat lopáson és gyilkosságon akarja rajtakapni. No, ez fölséges! És mondja még valaki, hogy nem multhat jól az ember a köztársaság korában!

Nincs többé lábfájás

És ha ezt el akarja élni, úgy cipőszükségleteit okvetlen

ARANYI-nál

a Fő-utcán szerezzé be, mert az ő tőle vett cipőkben a tyuk szem és bőrkeményedés eltűnik. Telefon 512.

tottak a cigányok, hanem valószínűleg megszeltek a csendőrség közeledtét, tovább menekültek. A legelőn azonban a nagy fű miatt a nyomok nem mutatták tovább az utat s a csendőrség kénytelen volt a nyomozást ebben a formában beszüntetni.

Érdekes és jellemző a cigányok vakmerőségére, hogy a magyarországi járásban éppen tegnap fejezték be a csendőrök a razziát és mégis volt bátorságuk egy újabb betörési kísérletet elkövetni.

UJDONSÁGOK.

Kérjük igen tisztelt vidéki olvasóinkat, hogy előfizetéseiket mielőbb megújítani sziveskedjenek, nehogy a lap szétküldésében e miatt akadály történjen.

* Városi alorvosi állások szervezése.

Nagyvárad város közegészségügyi bizottsága ma, szombaton július 24-én délután 5 órakor a városbázán ülést tart. A szakbizottság ezúttal ismételten a tervbe vett három alorvosi állás rendszeresítésének kérdésével foglalkozik. A városi orvoskar mai létszámát még 1873-ban állapították meg, Ez a létszám az akkori viszonyoknak meg is felelt, de azóta a hivatalos teendők annyira megsaporodtak, hogy már a főorvos és a három kerületi orvos nem képesek a városi orvosokra háruló teendőket ellátni. A közegészségügyi szakbizottság véleménye a tanács elé kerül.

* **Alkudozás a Lévy-palotára.** A fölötté érdekessé vált palotavásárlási ügy most egészen augusztus végéig pihenni fog. Augusztus 24-én tartja meg ugyanis Sztarill Ferenc a felkért szakértő a szemléjét és akkor állapítja meg a palota értékét. Meg vannak győződve már eddig is arról, hogy a palota többet nem ér, mint amennyit ezideig felajánlottak érte. A Leszámitoló bank már meg is elégette a licitálást és megkezdte az egyezkedést. A Neumann-cégnek a bank azt az ajánlatot tette, hogy fizesse meg az első ajánlat és a legutóbbi ajánlat közti különbséget. A cég talán bele is menne ebbe, ha a bank biztosítaná, hogy a házbert nem stájerolja, erről azonban a bank hallani sem akar. A cég viszont nem enged és így augusztusban ismét megkezdődik a licitálás és kilátás van rá, hogy a palotára még becsáron felüli is loznak igérni.

* **Özv. Des Echerolles Kruspér Sándorné felebbezése.** Özv. Des Echerolles Kruspér Sándorné szül. Gerliczy Stefánia bárónő, nagy buzgalommal, fáradtsággal, jótékony szívének sugallatát követve, nagyszabású gyűlést indított, hogy Nagyvárad város árvaházában királyi Ő Felsége nevére és b. e. Erzsébet királyné emlékére alapítványi helyeket létesítsen. Résztint adományokból, résztint az állam-

sorsjáték jövedelméből kieszközölt 14000 koronából több mint 22000 koronát hozott össze a jótékony lelkű báróné. A várostól azt kérte özv. Des Echerolles Kruspér Sándorné, hogy a városi árvaház szabályrendeletét akként módosítsák s ezt az alapító levelekben is kifejezésre juttassák, hogy az adományokból létesített alapítványi helyekre, ha nagyváradi illetőségű árva nem jelentkezik, idegen illetőségű árvát is felvehessenek. A bárónő ezen óhaját és kérését azonban sem a városi tanács, sem a törvényhatósága nem vették figyelembe. Ez okból most özv. Des Echerolles Kruspér Sándorná urnő felebbezést adott be a közgyűlés azon határozata ellen, amellyel az alapító leveleket elfogadta. Alaki szempontból azt kifogásolja, hogy az alapító levelet előzetesen ő vele mint gyűjtővel, nem iratták alá s így ő annak szövegét nem ősmérhette meg. Erdemben pedig azt kifogásolja, hogy kérelmét nem méltatták figyelemre. A szabályrendelet módosítását, az idegen árvák felvételére azért kívánja, mert a begyűlt összeg tulnyomó részét idegenek adták. Kéri a belügyminisztert, hogy az alapító okleveleket ne hagyja jóvá, hanem újabb tárgyalás s az ő kérelmének figyelembe vétele céljából küldje vissza Nagyvárad városának.

* **Uj ügyvéd Belényesben.** A nagyváradi ügyvédi kamara dr. Pollitzer Alajost Belényes székhellyel az ügyvédek névjegyzékébe felvette.

* **A vidéki nyomdatulajdonosok gyűlése Nagyváradon.** A vidéki nyomdatulajdonosok országos szövetségének igazgatóválasztmányja holnap, *vasárnap*, július hó 25-én délelőtt 10 órakor Nagyváradon, a kereskedelmi és iparkamara nagytermében tartja ülését, amelyen előkészítik az országos gyűlés ügyeit. Ez alkalomra az ország minden részéből érkeznek Nagyváradra a nyomdatulajdonosok és lapkiadók, hogy a szövetség belső ügyeit s a nyomdatulajdonosokat és a lapkiadókat érdeklő dolgokat megbeszéljék. Tegnap estig már sokan jelentették be jövetelüket az előkészítő bizottság elnökénél: Boros Jenő nyomdatulajdonosnál. Ma szombaton este lesz az ismerkedési estély a Pannonia éttermében. Holnap, vasárnap a kamara nagytermében tartandó ülés tárgysorozata a következő. 1. Elnök időközi jelentése. 2. Pénztáros jelentése. 3. Ügyvezető jelentése. 4. A közgyűlés és országos gyűlés idejének megállapítása. 5. A közgyűlés előkészítése. 6. Az országos gyűlés napirendjének megállapítása. 7. Esetleges indítványok. Az ülést követőleg társasbéd lesz a Fekete Sas vigadó kistermében. Délután 4 és fél órakor kirándulás vonattal a Püspöktúrdőbe, ahol este 8 órakor társas vacsora lesz.

* **Elhunyt főgimnáziumi tanár.** Szomorú hírt közöl velünk gyulai tudósítónk. Prág Ferenc a gyulai róm. kath. főgimnázium tanára tegnap hosszú szenvedés után meghalt. Prág Ferenc halála mély gyászt hozott a gyulai gimnázium tanári karára, melynek az elhunyt 1907 óta tagja volt. Prág Ferenc

gyulai születésű volt, ott kívánt működni is az újonnan szervezett főgimnáziumban. Özvegy édes anyjával és testvéreivel lakott állandóan. Tanulmányait csak pár évvel ezelőtt fejezte be. Középkolait a nagyváradi gimnáziumban végezte mint a Szent József intézet növendéke, Innen Budapestre ment, ahol egyetemi tanulmányai után a László-féle intézetben tanított. A gyulai gimnáziumhoz 1907 őszén került, azonban csak néhány hónapig taníthatott, mert tuberkulózis támadta meg s ez sorvasztotta tegnapig, amikor az Ur magához szólította. A halálesetről a tanári kar és ifjuság külön gyászjelentést adott ki, mely a következőleg hangzik:

A gyulai róm. kath. főgimnázium tanári kara és ifjusága szomorodott szívvvel jelentik, hogy Prág Ferenc a kedves emléktű kartárs, illetve tanár életének 29-ik, tanárságának 4-ik évében f. hó 22-én d. e. hosszas szenvedés után elhunyt. Az Urban elpihentnek temetése f. hó 24-én d. u. 4 órakor lesz a gyászúttól (Patócsy-utca); az engesztelő szt. miseáldozat pedig július 23-án reggel fél 8 órakor a belvárosi templomban. Gyula, 1909. július 22-én. R. I. P.

* **A lázuri betörők ügyében még mindig nyomoznak.** A nagyváradi vizsgálóbíró a vizsgálat során a betörés minden legkisebb részletét tisztán akarja látni s ezért a különféle részletekben újabb nyomozás vált szükségessé. Ilyen tisztázásra váró részlet az is, hogy a rémes éjjel elkövetett harmadik betörés alkalmával a rablók fegyvereket loptak el és azoknak teljesen nyoma veszett. A csendőrség tüvé tett Miklóslázuron mindent, azonban eredménytelenül. Tegnap a kutakat vették kutatás alá. A csendőrség és előljárárság tegnap megkezdte a községben és a környéken lévő kutak kiszivattyuzását. A csendőröknek erős a gyanujuk, hogy a rabolt fegyvereket valamelyik kutba rejtették el a betörők.

* **Kirendelés.** Az igazságügyminiszter Kató István margittai kir. járásbírói joggyakornokot ugyanezen bírósághoz kir. ügyész-ségi megbízott állandó helyettesé kirendelte.

* **Félholtra vert asszony.** Belényesről értesítenek a következő esetről: A kakacsényi bírónak Sandra Illésnek már régi időtől fogva adósa volt Nyágra Vaszali, azonban ezideig szegénységénél fogva nem volt képes lefizetni tartozását. Tegnapelőtt elment a bíró Nyágrához, hogy minden áron megszerezze az öt illető pénzt. Bement a házba, azonban Nyágra Fedorán, adósa feleségén kívül senkit sem talált odahaza. Így tehát az asszonyra támadt rá s ütlegetni kezdte. »Miért nem fizettek adós kutyák?! Azután úgy megverte a védtelen asszonyt, hogy az 20 sebből vérezve került a belényesi kórházba. Mint tudósítónk értesült, a brutális bíró ellen megtörtént a feljelentés.

* **Öngyilkos önkéntes.** Budapesten Lehel-utca 10. számú házban tegnap délelőtt kilenc órakor agyonlőtte magát egy egyéves önkéntes, budapesti un. család gyermeke. Az önkéntes valami laonavetségért öt napi szobáristomot kapott. Megszegve a büntetést, laká-

Fürdői közönség figyelmébe!

Utazókosarak, bőröndök, kalapkeferek, türdői ajándéktárgyak, üveg- és porcellántárgyak, esernyő- és sétatokok, harisnyák, övek, női kiegészítők, nyakkendők, pénz-, szivar- és dohánytárcák, tajtékpipák, gyermekjátékok állandóan alkalmi vételárért szerezhető be.

FRISS ÉS TSA

KORONA ÉS FILLÉR BAZÁR

Nagyvárad Rákóczi-ut

Telefon 130.

sára ment, ahol ma reggel megjelent századának őrmestere. Amikor a szobaleány jelentette az önkéntesnek, hogy »itt az őrmester!« lövés dördült el s az önkéntes véres sebbel zuhant a földre. Az öngyilkos Cserny Viktor, Cserny gyümölcsnagykereskedőnek a fia. Szülei most vidéken nyaralnak s az önkéntes egy hét előtt bérelt hónapos szobát a Lehel-utca 10. számú házban, kaszárnyája közelében. Cserny nyomban meghalt. A katonai bizottság szállíttatta el tetemét a katonai halottasházba.

* **Szőkevény fiu.** Szalai Iózsef 14 éves fiu Nyíregyházán lakó szüleitől tegnap délután megszökött és utra valóul 300 kor. is magával vitt. A szőkevény fiu magas termetű, kék szemű, barna hajú; ruházata sötét kék kabát, sűrű csikos nadrág, fekete posztó kalap és fűzős cipő. A nyíregyházi rendőrség táviratilag kereste meg a nagyvárad rendőrséget a szőkevény elfogatása végett.

* **Zsidó zenészek sorsa Oroszországban.** A cár a minap egy ukázban elrendelte, hogy a birodalma színházaiban alkalmazott zsidó zenészek azonnal bocsátsassanak el s jövőre nézve pedig szigorúan megtiltotta zsidó zenészek szerződését. A foglalkozásukban így lehetetlenné tett zenészek most mindenfelé elszélednek. Budapestre is elvetődött egy huszonöt főből álló zenészcsapat és jelentkezett a »Magyar Zenészek Országos Egyesületénél.«

* **Gyanusítás elől a halálba.** Özvegy Tötös Bálintné szül. Tóth Ágnes 67 éves református vallású, magánzó nő, a ki a biharmegyei közkórházban évekkal ezelőtt ápolóné volt, fiának Tötös Mihály bádógos iparosnak Bethlen-utca 36. sz. a lakásán 17-én és 18-án reggel ébgyomorra egy-egy pakli gyufaoldatot ivott öngyilkossági szándékkal. 18-án este villanyoson bement a közkórházba, a hol ápolás alá vették. Állapota éleveszélyes. Kihallgatásakor, tette okául azt adta elő, hogy fiával, menyével összekülönbözött, mert ezek azzal gyanusították, hogy pénzüket rendszeresen lopja. Megjegyzendő, hogy Tötösnek néhány év leforgása alatt két felnőtt leánya és egy fia lett öngyilkossá.

* **Lövöldözés a sütődében.** Tegnap éjszaka Harmos János Uri-utca 49. sz. alatti sütődéjében Szabó József fűszerkereskedő segéd, Vlászka Miklós és Grün Zoltán sütősegédekkel összeveszett. A szóból pofonok lettek, melyeknek kapcsán Szabó forgópisztolyt rántott és a levegőbe lökt. A fegyver dörrenésre s a rendőr közbelépésére ellen felek kibékültek, mire a rendőr elkobozván a forgópisztolyt elhúzózott.

A Tiszántúl naptára.

Az új negyedév kezdetén ismét kopogtunk a közönség, a keresztény magyar családok ajtaján.

A keresztény, független Magyarország lobogója alá hívjuk Biharmegye és Nagyvárad s a várad egyházmegye közönségét. Erős keresztény közvéleményt erős keresztény sajtó nélkül képzelnünk sem lehet; hogy milyen erősek vagyunk, annak a sajtónk a fokmérője.

Magunkat erősítjük, ha sajtónkat támogatjuk.

A keresztény magyar állam megerősítéséért emelünk tehát szót, mikor kérjük a Tiszántúl támogatását, szóval és tettel. Inkább tettel, mint szóval; mert az ujság csak akkor életképes, ha előfizetői a legbuzgóbb munkatársai, terjesztői. Baráti, ismerős körökben ezer és ezer alkalom nyílik rá.

Mindazok az előfizetők, a kik az előfizetési díjakat pontosan beküldik, újkor díj-talanul megkapják a

Tiszántúl naptárát.

Új előfizetőink is, a kik július 1-től előfizetnek és hátralékban nem maradnak, megkapják a díszesen kiállított naptárt.

Lapunk előfizetési árai az ujság homlokán olvashatók.

SZÍNHÁZ.

Heti műsor.

Szombat: Szép Heléna. (Bérczi Gyula vendég szereplésével.)

Vasárnap: délután Jókodvü paraszt, este: Vöröshaju. (Bérczi Gyulával.)

A koldusgróf.

Tihanyi vendég szereplései után egy másik kedves ismerősünket láthattuk tegnap viszont a nyári szinkör deszkáin: Bérczi Gyulát. Bérczi Gyula a Szigligeti színház megnyitása óta állandóan tagja volt a szintársulatnak s alig másfél éve távozott el tőlünk, azért még mindenkinek emlékezetében vannak az ő kitűnő alakításai, melyekben senki sem tudta őt pótolni s az ő tulajdonképeni szerepköre ma is betöltetlen. Az ő örökké vidám és tulusaiban is kedélyes burleszk komikumát, mely néha erős volt, de soha sem erőltetett, utódjában nem találjuk meg és sok szerepét el tudnók sorolni, a melyeket azóta sem láttunk jó kezekben.

Tegnap este a forró nyári időhöz képest meglehetősen szép számban egybegyűlt közönség egyik parádés szerepében ünnepelte Bérczit, a Koldusgrófban játszotta a kolduskaszinó antialkoholista elnökét. Már első megjelenésekor tapsvihar fogadta, mely minden jelenete után ismétlődött. Különösen nagy sikert ért el a második felvonás magánjelenetében.

Az előadáson meglátszott egyébként a kevés próba, de egészben véve kielégítő volt. Károlyi Leona Malona szerepét azzal a gondos, kifogástalan kidolgozással énekelte és játszotta, a melyet minden felléptével tapasztalhatunk. Így a helyes, az igazi művésznőnek nem szabad egyetlen szerepét sem elejtenie. Kivüle Kassay nyújtott még figyelemreméltó alakítást, kár, hogy hanggal nem győzi a magasabb fekvésű énekrészeket. Diósy Nusi szép és kedves volt, mint mindig, a budoár kuplét igen szépen énekelte. Tetszetek Sik és Gózon is —

Szép Heléna. Bérczi Gyulának második vendégjátékául a »Szép Heléna« fog ma, szombaton színrekerülni. Azok közül az operettek közül való ez a darab, mely még az operettek eleven, még ki nem aknázott frissességével van megírva. Egy hatalmas kornak, az ősklasszicitásnak szatirája ez az operette; a zene pedig ezt a kort az eleven, tiszta, kellemes melodákkal zeneileg is élethíven tükrözteti vissza. Ez a pompás zene csodás szépségeivel megfelelő híres alkotójának, Offenbach jellegzetes művészetének. A homeroszi kor alakjai s Heléna szerelme adja az operette tárgyát, melyet élesen, humoros szatirával dolgoz fel a librettó alkotója. Bérczi Gyulának egyik legrégibb s legjobb alakítása Menelaosz szerepe és így

biztos siker elé néz. A szereplők közt első helyen áll F. Károlyi Leona, ki a címszerepet kreálja, Toronyi Gyula Páris szerepében, a társulat többi tagja közül T. Pogány Janka, Lányi Edit, Kassay Károly, Asszonyi László, Gózon, Désy s a művészszemélyzet többi tagjai.

Vöröshaju. A népszínműnek leáldozott divatja kezd ismét a nagyváradt színpadon feltűnni. A vendégművészek kedvéért immár holnap, vasárnap este is egy népszínművel, a »Vöröshajuv« bucsuzik a közönség régi kedvence a vendég szereplő Bérczi Gyula. A darab csendes, bájos tárgyával nemcsak hogy kellemes estét fog szerezni a közönségnek, hanem Bérczi kiváló alakításának is megfelelő keretet fog nyújtani.

Jókodvü paraszt. Kacagató operette: a »Jókodvü paraszt« fogja vasárnap délután a közönséget három órán keresztül szakadatlan jókodvüben tartani. Ami falatrengető humort egy darabban össze lehet halmazni, az mind ott van ebben a vastag humorral teli darabban. A vasárnap délutáni közönség örömmel veszi mindenesetre, hogy egy ilyen kitűnő operettel kedveskedik a színház igazgatója.

MULATSÁG.

* **Anna bál a Püspök-fürdőben.** Régi idők kedves emlékeit eleveníti fel Kernáts János, a Püspök-fürdő derék bérlője. Ma, szombaton, július 24-én Anna-bált rendez a pompás fürdő remek kursalonjában. Felújítja a régi híres Anna-bálokat, mikor nemcsak Nagyváradról és Biharmegyéből, hanem a szomszédos megyék uri szép asszonyai és leányai is sereglettek a Püspök-fürdőbe. Az utóbbi évtizedekben nem volt oly pompás mulatság ebben a kedves fürdőben, mint amilyent most készít elő Kernáts János vendégei kellemes szórakoztatására. A kursalon és a remek park bizonyára hangos lesz a jókodvütől s egy pompás mulatság kedves emlékeivel távoznak el a vendégek az Anna-bál után. A vendégek ellátásáról a legnagyobb figyelemmel gondoskodnak s a kitűnő cigány banda pedig a táncolni vágyók kedvére a legújabb táncdarabokat mutatja be. A pompás idő kiválóan kedvez az Anna-bálnak, mely kétségkívül sikerülni fog.

TANÜGY.

Egy pár szó az évszázó vizsgákról.

A múlt hó végén egy kis iskolás fiúval találkoztam, ki könyvekkel kezében lehorgasztott fővel, szomorúan bandukolt az utcán hazafelé. Piros fedelű értesítő könyvet is szorongatott ujjai között. — Ilyenkor a gyermekek ujjongva, visongva szoktak lenni. Erthetetlen volt előttem, hogy ez a fiu, ki valószínűleg a vizsgáról jön, elemista létére, mért oly csüggedt, mikor ha megbukott is, a szomorúság háta mögé oda van írva mindég az arcon a vizsgái öröm. Olyanforma kép tárult előmbem, mint a fegyverletétel után a harcosoknál szokás. Érdekelt a dolog s kérdést intéztem hozzá. Hej, most az ilyen kicsiny embereknek a lelki világát tudni jó, igen jó; sokat lehet belőle tudni, tanulni. A kis fiu történetesen izraelita volt.

— Ho, hó, kis fiacskám, honnan oly szomorúan? Majd bele botlasz az emberbel! Mi bajod? Megbuknál?

— Nem. Felelt egykedvűen.

— Ej, te sunyitasz. Mutasd az értesítődöt!

Csakugyan, te jeles vagy! Meg volt már a vizsgátok?

— Nem.

— Hát mi?

— Csak úgy szétszaptak.

— Hogyan csaptak szét? Nem értelek. Magyarázd meg.

— Hát mint a teheneket. Bejött a tanító ur, kiosztotta az értesítő könyveket, azt mondta, pakoljunk össze, menjünk baza, most már többet nem tanulunk.

— És nem volt vizsgátok?

— Nem.

— No, ez hallatlan! Még ilyet se láttam. Vizsga nélkül, iskolásfiuk, ki hallott? Mért nem követték? Vagy tán nem tudtok semmit?

— Dehogyan nem. Lusták a tanítók.

— S aztán te szereted, hogy nem volt vizsga?

— De hogy szeretem, egyikünk se szereti, meg is mondtuk többen, hogy jövőre nem megyünk olyan iskolába, a hol nincs vizsga, mert a tanítók csak beírnak akár milyen jegyet, nem félnak senkitől, nem látja senki, hogy mit csinálnak és hogy hogyan teletünk. Az ilyen nem iskola. És mi miért tanulunk egész évben, ha még le sem vizsgáztunk? Otthon is csak szidnak.

Ime a helyes kritika amaz ujtóknak, kik az évszázados szokást, csupa feltűnési vágyból el akarják törölni, nyargalván a büszke nyugat után, a melytől ezer és egy ok választ el még bennünket. De hagyjuk. Lesz még alkalmunk pro és kontra a vizsgák mellett s vizsgák ellen szólani, lélektani, paedagógia, hasznossági, vagyis szükségképpen alapon. Most csupán egy pár odavetett tételben igazolom, hogy az évszázados vizsgák fentartása kívánatos.

1. Évszázadok, sőt évezredek bizonyítják, (a régi rómaiak, görögök stb.) miszerint a nyilvános szereplés önértékben, testben és lélekben mindig nevelőleg hatott s az életben való küzdésre adott jogot és megnyitotta a versengés kapuit gyenge és erős, bátor és gyáva előtt egyaránt.

2. A kis iskolás gyermek valóságos lelki gyönyört élvez abban, ha azt a mit tud, mások előtt elmondhatja, mert tudásának mintegy tanuit, megerősítőit véli és nézi. Előtte a bizonyítványnak csak akkor van realis értéke, ha képességéről nyilvánosan beszámolhat.

3. A szülőnek feltétlen joga van ahhoz, hogy többször, de egyszer okvetetlen, a tanító közbejöttével, gyermeke ismeretköréről meggyőződjék, a többiek közötti összehasonlítás mérlegét felállítsa s következtetést vonjon mind a gyermeke tehetségéről, mind a tanító munkájáról. De joga van különösen ahhoz az örömhöz, melyet gyermeke érdembe hoz s melyet nyilvánosan be is mutat s mely nem egy szülőnek és nem egyszer csak örömkönyvet szemébe. Tehát nemesít, minnek következménye a hála és elismerés, ami másrészt a tanítót illeti.

4. Az évszázados vizsgát eltörlése homlok-egyenet ellenkezik a szülői értekezésekkel, pedig ennek szükségességét ma már minden valamire való paedagógus elismeri.

5. Nincs az a vizsga, amelyen valamit ne lehetne tanulni a szülőnek és tanítónak egyaránt.

6. Egy helyes mederben vezetett évszázados vizsga mindig tiszta képe az egész évi munkának; ennél fogva tanítót és tanítványt egyenlően sarkal a tökéleteshez minél közelebb való jutásra, — azért a vizsgálatnak sohasem szabadna odavetett, felületes, hanem kimerítőnek kellene lenni az elemi osztályokban, azonban tanjegyek változtatására csak ott van hely vizsgán, ahol vagy a szülő kívánja, vagy a tanító kartársai ítéletét kéri, az elnök jelenlétében valamely kétes jegyre.

Már ezen pár tételből is világosan kitűnik, hogy az évszázados vizsgák előnye messze túlszárnyalják a hátrányokat s így azon ujtók akik el akarják törölni, aligha bele nem bukunk tervükbe, éppen úgy, mint 1899—900-ban, mikor a Néptanítók Lapjában nagy tollharc folyt e körül és alul maradtak.

Különbben is azt hiszem, hogy az évszázados vizsgák eltörlésén lovagolni egy kissé nagy-

zás és alig követelhető különösen Váradon, mert ugy a gondnokság, mint az iskolaszék tulajdonképpen szaktekintély, aki az átlagos ítéletre mindig elég garancia s ezt el kell fogadni.

De most fejezzük be az egészet, egy pár vizsgázott gyerekekkel, mert ilyeneket is találtam a Teleky-utcán.

— Hamar jöttök ki gyerekek — ilyen nagy örömmel s piros arccal, vigyorgó szemekkel?

— A vizsgáról.

— Hát aztán tudtatok?

— De tudunk ám! Meghiszem azt!

— Mutassátok az értesítőt. Ni ennek csak elégsége van.

— Eléptant. De azért tudtam! (Elég jól tudott bizonyítják a többiek.) Még jót is megérdemeltém volna.

— Rossz, igazságtalan a tanítók, tanítók talán?

— Hahaha! — nevettek, nincs olyan tanító a városban, mint a miénk, megmondta az elnök ur is, anyám is, apám is, — szót a másik, — és elszaladtak, elszaladtak büszkén, önelégülten, lelkesedve. Ez a gyerek! Ez az élet! és ezt kell az iskolának művelni mindenképpen, módon és eszközzel, mert lesz ideje még, a mikor kesereghet. A vizsga tehát öröm.

Kiss Endre.

KÖZGAZDASÁG.

Budapesti tőzsdetudósítások.

A gabonatőzsde határidői.

Budapest, július 23.

— Délután 4 órakor. —

Buza május 1909. 50 kilogrammonként	14.35
Buza októberre	13.97
Buza ápr.	11.80
Rozs okt.	10.29
Zab májusra	—
Zab októberre	7.78
Tengeri máj. 1909.	7.86
Tengeri júl.	8.05
Tengeri májusra 1910.	7.24

Értékdőzsde.

— Délután 4 órakor. —

Osztrák hitelbank részvény	634.—
Osztrák magyar államvasúti részvény	736.75
Leszámító bank	482.—
Kunamurányi	572.—
Osztrák-m. államvasúti részv.	697.50
Közuti vasut	552.—
Városi villamos vasut	269.—

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értékdőzsde 1909. július 23.

Magyar arany járadék 4 száz.	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz.	93.25
Magyar koronajáradék	82.75
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	240.—
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	95.50
Osztrák járadék papirban	186.—
Osztrák járadék ezüstben	145.—
Osztrák járadék aranyban	97.25
Osztrák korona járadék	99.—
1860. osztr. államsorsjegyek	116.50
Osztrák magyar bankrészvény	197.50
Magyar hitelbank-részvény	150.25
Osztrák hitelbank-részvény	730.—
Magyar hitelrészvény	748.—
London vista	631.50
Páris vista	689.50
20 frankos (Napoleon)der	19.02
Német birodalmi márka	117.56
20 márkás arany	23.51
Magyar nyereség sorsjegy kölcsön	93.95
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölcsön	90.40

TÁVIRATOK.

A francia kormányváltás.

Páris, július 23. Fallières köztársasági elnök Briandt, a megbukott Clémenceau kabinet igazságügyminiszterét bizta meg az új kormány megalakításával. Briand minisztersége előtt a szocialista párt tagja volt, mikor azonban miniszterséget vállalt, a párt határozata következtében ki kellett lépnie a szocialista pártból. Briand több kiváló szocialista munkát írt és a parlamentbe is szocialista programmal választották képviselővé.

Páris, július 23. Azt hiszik, hogy Briand abban az esetben, ha a kabinet alakítást elvállalja, belső barátjának Millerandnak fogja felajánlani a külügyi tárcát. Delcassé nem fog bejutni az új kabinetbe, mert legutóbbi sikere inkább személyi, mint politikai karakterű volt.

Páris, július 23. Clemenceau kijelentette, hogy utódjának kinevezése után azonnal elutazik Karlsbadba, ahol már lakást rendelt s onnan Mont d'Orba megy, hogy régi gége és mellbaját kigyógyítsa. Clemenceau prefektus kíván lenni Toulouzeban s azután be fog lépni a Journal szerkesztőségébe.

Anglia világpolitikája.

London, július 23. Anglia Balkán-politikáját védelmezve, Grey államtitkár az angol alsóházban a következőket fejté ki: Amidőn a nehézségek a közeli Keleten felerősültek, tisztán a berlini szerződés rendelkezéseire tartották magukat. E szerződés megkötésével a régebbi megállapodások elestek. Oroszországot nem követtük mindenben és megőriztük saját nézeteinket. Ami az osztrák-magyar monarchia kormányához való viszonyunkat illeti, velem szemben nem voltak semmitéle erkölcsi kötelezettségeink és e kormány ezt a tárgyalások folyamán nem is állította.

Nagy az öröm Perzsiában.

Berlin, július 23. A Lokalanzeiger-nek jelentik Teheránból: A város ünnepi kedvben van, minden ablak ki van világítva s az összes tereken tűzjékkal szórakoztatják a népet. Az összes zenekarok játszanak. A fiatal sah palotájának verendáján ülve nézi a nép mulatóságát. A zenekarok felváltva az angol és a német himnuszt játszik. A nép lelkesedése hártalan. Az ágyuk minduntalan üdvözlő lövéseket tesznek. A bazárok ünnepiesen vannak diszítve. Az egész lakosság rendkívül meg van elégedve a nemzeti mozgalom lefolyásával. Azonban Teheranon kívül komoly dolgok történnek. Tegnap Kares mellett komoly összeütközés volt és négy nacionalista katona elesett. Az új kormány kétszáz kozákot küldött a rend helyreállítására. Az állami nyomda azt az utasítást kapta, hogy az új választó törvényt tegye közzé. Holnap fogják kihirdetni, hogy Teheránban hátfőn lesz a választás. A volt sahot az orosz követségi épületen szigorúan ellenőrzik és számon kérik tőle az állami vagyont. Orosz csapatok még nem érkeztek a városba.

A spanyol—mór háboru.

Madrid, június 23. A király Melilából érkező rossz hírek következtében elhalasztotta angolországi utazását. Melilában ma délelőtt a spanyol előőrsök irányából puskatüzélést hallottak.

London, július 23. Madridi táviratok jelentik, hogy a népszerűtlen háboru következtében a lakosság nagyon fenyegető módon viselkedik a király ellen. Az újságok szerkesztőiségei előtt nagy néptömeg csoportosult, amely a királyról illetlenül nyilatkozott. A király az aggasztó helyzet miatt elhalasztotta angolországi utazását.

A volt sah utazik.

Teherán, július 23. Az angol és orosz követségek közölték a külügyminisztériummal, hogy kormányaik elismerik az új saht; a többi követség a volt sah elutazását sürgetik, akit valószínűleg a volt hadügyminiszter fog elkísérni.

Betörték a szövetségeket.

Makó, július 23. Pitvartoson az éjjel betörték a hitelszövetkezet helyiségébe. — A Wertheim-szekrényeket feltörték és 2000 korona pénzt elvittek. Az értékpapirokat szétépték. A postahivatalba is betörték. Itt azonban mitsem találtak és boszúból mindent széthánytak. A csendőrség már nyomában van a tetteseknek.

Eltemetett vonat.

Budapest, jul. 23. Tegnap az a rémhir volt elterjedve a fővárosban, hogy a rutkai pályaudvar közelében egy alagut leomlott és maga alá temette a 213 sz. tehervonatot. A rémhirre a kassaderbergi vasut igazgatósága nyomban nyilatkozatot adott ki. E szerint a 213. sz. tehervonatot tényleg érte baleset, amennyiben akkor, mikor az alagut alatt haladt, a vonat oldala surolta az alagut falát. A vonat azonnal megállt. Az alaguthoz kiszállott a vonat igazgatósága és pár órai munkával kijavította az alagutat, mire a közlekedés zavartalanul folyt tovább.

Uj török évforduló és Abdul Hamid.

Saloniki, jul. 23. A városban nagy előkészületeket tesznek az új-török forradalom holnapi évfordulójának megünneplésére. Abdul Hamid szultán is azt a kívánságát fejezte ki, hogy villáját föllobogózhassa és kívüljárthassa. A volt szultán kívánságát teljesítették.

Verekedő tisztviselők.

Békéscsaba, július 23. Békésen Lengyel György járási hivatalnokot a megyeházán megtámadta Farkas Gyula polgári iskolai tanár és öccse Farkas Pál hivatalnok és bottal és köbáccsal véresre verték. Lengyel állapota igen súlyos.

Megbüntetett román papok.

Arad, július 23. Hónapok előtt a nagyhalmági járásban a román lelkészeket és tanítókat, mert az iskolákra a magyar feliratot nem függesztették ki, Lovich főszolgabíró 2—3 száz korona büntetéssel sújtotta. Az ügyben a belügyminiszter az elsőfoku ítéletet helyben

hagyta. A román papok most a püspöktől követelik, hogy fizesse meg a bírságot mert annak utasítására mellőzték a magyar feliratot.

Megveszett ember.

Budapest, július 23. Tegnap az új Szent János kórházba beszállítottak egy Bedij János nevű mechanikust. A mechanikus felesége azt adta elő, hogy férjén a veszettség tünetei mutatkoznak. A szerencsétlen embert a megfigyelő osztályban helyezték el és tegnap este tényleg ki is tört rajta a veszettség, minek következtében iszonyu kínok között meghalt. A meghalt ember felesége azt adta elő, hogy férjét ezelőtt három hónappal megmarta egy veszett kutya és a sebbel a pasteur intézetben kezelték. Hosszu kezelés után elbocsájtották ugyan, de a marás helyén a kutya fogának egy daralját benne hagyták s ezért tört ki a szerencsétlen emberen a rettenetes betegség.

A vatikán és a karlisták.

Bécs, jul. 23. Római híradás szerint Don Karlos herceg halála és ezzel a trónkövetelő szerepnek Don Jaime hercegre való áthárulása a Vatikánnak a karlizmussal szemben való magatartását a legkevésbé sem változtatta meg. A szentszékek már XIII. Leó pápa óta az volt a törekvése, hogy Spanyolországban a karlizmus ügyét a vallástól és az egyháztól teljesen elválassza és a spanyol katolikusokat a királyi házhoz való csatlakozásra bírja. N. Pius arra a személyes viszonyra való tekintet nélkül, amelyben Don Karloszal velencei pátriárka korában állott, szorosán elődje politikájához tartja magát és attól Don Jaime herceggel szemben sem fog eltérni. Egyházi körökben abban a meggyőződésben vannak, hogy a karlizmus megszűnése és valamennyi spanyol katolikusnak az uralkodóházhoz való csatlakozása igen jelentékeny biztosítéka volna Spanyolországban a belső békének és a szociálista megerősödésének.

A HUNGÁRIASZÁLLITOTT TITKOS
Dr. VÖSSEKÖNYVY Ö. A.

Fürdői menetrend.**NAGYVÁRAD—PÜSPÖKFÜRDŐ.**

		reggel	d. e.	d. u.	d. n.	este	este
Nagyvárad	ind.	7 50	9 50	2 10	4 50	6 40	9 17
V.-Velence	>	8 00	10 00	2 20	5 00	6 50	9 27
Rontó	>	8 16	10 16	2 36	5 16	7 06	9 43
Püspökfürdő	érk.	8 21	10 21	2 41	5 21	7 11	9 48

PÜSPÖKFÜRDŐ—NAGYVÁRAD.

Püspökfürdő	ind.	8 59	10 59	3 19	5 59	7 49	10 32
Rontó	>	9 04	11 04	3 24	6 04	7 54	10 37
V.-Velence	>	9 17	11 19	3 37	6 17	8 07	10 50
Nagyvárad	érk.	9 27	11 29	3 47	6 27	8 17	11 00

NAGYVÁRAD—FÉLIX-FÜRDŐ.

		d. e.	d. e.	d. e.	d. u.	este	este
Nagyvárad	ind.	8 00	10 00	2 20	5 00	6 50	9 27
V.-Velence	>	8 10	10 10	2 30	5 10	7 02	9 37
Rontó	>	8 16	10 26	2 46	5 26	7 16	9 53
Félix-fürdő	érk.	8 33	10 33	2 53	5 33	7 23	10 00

FÉLIX FÜRDŐ—NAGYVÁRAD.

Félix-fürdő	ind.	8 40	10 40	3 00	5 40	7 30	10 13
Rontó	>	8 47	10 47	3 07	5 47	7 37	10 20
V.-Velence	>	9 00	11 09	3 20	6 00	7 50	10 37
Nagyvárad	érk.	9 10	11 19	3 30	6 10	8 00	20 47

NYILTTÉR.**Házbontásból kikerülő anyagok**

a

**Moskovits cipőgyárban
eladók.**

Ertekezhetni e hó 24-ig a gyár irodában.

Nagyvárad város rendőrkapitányi hivatalától.
15777—1909.**Hirdetmény.**

Nagyvárad város rendőrkapitányi hivatala mint I. fokú iparhatóság ezennel közhírré teszi, hogy a Vacuum Oil Company részvénytársaság által felállítani szándékozt petroléum raktár telepengedélyezése tárgyában folyó évi július hó 27-ik napjának délelőtti 10 órájára a a Rendes-féle téglagyár telepen helyszíni tárgyalást tűzött ki, amely körülményről az érdekeltek oly figyelmeztetéssel értesítetnek, hogy esetleges kifogásaikat a helyszíni tárgyalás alkalmával adják elő, mert a későbbben teendő felszólamlások figyelembe vétetni nem fognak.

Nagyvárad, 1909 július 19.

Eleméry,

r. főkapitány helyettes.

3917—1909. tk. sz.

Árverési hirdetmény kivonat.

A székelyhídi kir. járás-bírótság mint tkvi hatóság ezennel közhírré teszi, hogy a m. kir. kincstár végrehajthatónak Nagy Gábor végrehajtást szenvedő elleni végrehajtási ügyében a nagyvárad kir. törvényszékhez tartozó székelyhídi kir. járás-bírótság területén levő Kóly és Nagykágya községekben fekvő következő ingatlanokra:

1. a kólyi 281. sz. betétben A. I. 1—4. sorszám, 137. 138. 139. 406. hrszám alatt felvett ház-as beltelkeknek és Nagyszigeti szántónak Nagy Gábort illető $\frac{1}{2}$ részére,

2. a nagykágyai 79. sz. betétben A. I. 1—3. sorszám, 1414. 1415. 1416. hrszám alatt felvett Kis-irtás dűlőbeli szőlőre a végrehajtási árverést elrendelte és annak foganatosítására határidőül az 1. pontban megjelölt ingatlanra nézve az 1909. évi augusztus hó 9. napjának délelőtti 9 óráját, Kóly községbe a község-házhoz és a 2. pontban megjelölt ingatlanra nézve ugyanazon napnak délelőtti 10 óráját Nagykágya községbe a község-házhoz kitézte.

Kikiáltási ár az 1. pont esetében 428. kor. a 2. pont esetében 198 korona.

Árverési szándékozók tartoznak az ingatlan kikiáltási árának 10 százalékát készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban letenni.

Az árverési feltételek a hivatalos órák alatt a kir. járás-bírótság mint tkvi hatóságnál s Kóly és Nagykágya községek előjáróságainál tekinthetők meg.

Kelt a kir. járás-bírótság mint tkvi hatóságnál Székelyhídi, 1909. máj. 27.

Jakab,
járásbíró.**Lapárusítók**

férfiak és nők napi 2—4 kor.
keresetre azonnal felvétetnek.

Cim a kiadóban.

Van szerencsém értesíteni az előkelő hölgyközönséget, hogy angol és francia

női divat termemben

a legújabb angol és francia modell és speciális szabás szerint készítek

modern princesz-ruhákat

elismert szép **angol kosztümöket**, és **izléses toalett-eket** stb.

Nagy gond van fordítva arra, hogy az ideai **modern divattal** haladva a legkényesebb igényeknek is megfeleljek. Számtalan elismerés. Elvem: divatfejlesztés, szolid árak.

B. meghívásra elsőrendű divatlapokkal teszem tiszteletemet, esetleg vidékre is.

Számos pártfogást kérve,

mély tisztelettel:

VALENTIN J. női szabó

Ezredévi Emlék-tér 18. sz. a.

FORMENTHOL

Fézs-lábizzadás ellen

a legjobb szer

Hűsít!

Szagtaanit!

Ara 80 fillér.

Kapható az »ARANYAS« gyógyszertárban
Nagyvárad, Szent László-tér.

EURÓPA

nagyszállóda

Nagyvárad, Rákóczi-ut.

Tulajdonos: Fülöp István.

Szigorúan szolid családi mulatóhely. Nagyvárad legszebb — vadregényes kertje a hegy tövében. Minden este elsőrangú mozgófénykép előadás. *Kizárólag saját szüretelésű borok* Frissen csapolt kőbányai sör. Estéként cigány zene. Kifogástalan magyar konyha. Polgári árak.

Közgazdasági Bank Részv.-társ. Nagyvárad, Teleky-utca 10 szám.

Telefon 742 sz. Postatakarékpénztár 20161 sz.

Betétek után tiszta

5%

kamatot fizet.

MAGYAR BANK

Részvénytársaság NAGYVÁRADON Fekete-Sas palota

ALAPTŐKE

1,000.000 korona

Elfogad betéteket.
Előleget ad értékpapírokra.
Elfogad letéteket őrzésre.
Leszámitol váltókat.

Törlesztéses (amortisatiós)
:jelzálogkölcsonöket:
engedélyez házakra és vidéki birtokokra.

Kérdezzük meg a háziorvost!

KRONDORFI

pezségőhöz,
berhoz
legjobb ital!

SAVANYÚVIZ
NYÁLKAOLDÓ ÉS HUGYHAJTÓ GYÓGYTAL

tüdő, légző-szervek, gyomor, köhögés, rekedtségnél
orvosilag ajánlva.

«MAGYAR TAKARÉKSZÖVETKEZET»

NAGYVÁRAD.

Fekete Sas Palota, a «Magyar Bank» helyiségében.

1909. július 1-én nyílik meg a harmadik évtársulat, mely három évig tart. A belépő tag hetenkint 20 fillért fizet be egy üzletrész után.

Az első és második évtársulatban 12 000 üzletrész van jegyezve.

A három év eltelte után a tag a befizetett tőkét és a ráeső nyereséményrészt készpénzben megkapja.

A szövetkezet tagjai kezes nélkül kapnak kölcsönt.

Befizetett összegük négyötöd részét bármikor kivehetik.

Kecskeméthy István

étterme, sörcsarnoka, kavéháza, legszebb kerthelyisége NAGYVÁRAD, KERT-UTCA.

Naponta frissen csapolt sör, saját termésű tisztán kezelt hegyi borok

Társas ebédek, vacsorák, vagy lakomák étlap szerint, vagy megállapított árak mellett elfogadtatnak.

Abonensek elfogadtatnak mérsékelt árak mellett

Egyben van szerencsém a vidéki utazó közönség szives figyelmét felhívni, hogy vendég szobáimát újonnan berendeztem és tisztántartására különös gondot fordítok. Ugyisintén a szállóhely olcsó ár mellett szives rendelkezésre áll.

Hol szórakozunk esténként? csak is a NEMZETI SZALLODA hűvös és kellemes kerthelyiségében, hol minden este mozgófénykép előadások tartatnak cigány zene mellett. Minden második nap teljesen új műsor.

Számos látogatást kér tisztelettel

KECSKEMÉTHY ISTVÁN

a Nemzeti Szálloda bérlője.

Hirdetések

felvételnek
a kiadóhivatalban.

Képes levelező-lapot

csak

Benkő

antiquariumában lehet igazán
nagy választékban kapni
Nagyvárad, Rakóci-ut.

Tisztelettel hozom a nagyérdemű
helybeli és vidéki közönség becses
tudomására, hogy

Nagyváradon, a Rakóci-ut 3. sz. a.

Weinstock-féle óra, látszer és
:: fényképező cikkek üzletet ::

átvettem, melyben ezen áruk nagy
választékát raktáron tartom és azo-
kat jótállás mellett pontosan javítom.
Főtörekvésem, hogy a mélyen tisztelt
közönség bizalmát kiérdemeljem,
miért is becses partfogást kérve va-
gyok mély tisztelettel

P E T R I Á R P Á D

órászmester, látszerész és műszerész.
"KODAK" gépek és filmek kizáró-
lagos raktára Nagyvárad és Bihar-
megye részére.

A »Nagyvárad első Kölesönző és Takarékszövetkezet« t. évi július hó 1-én, Nagyváradon a Bémer-téri Foyvár-ház első emeletén megkezdte működését és megnyitotta az **első 3 és 6 éves évtársulatait**. Alulírott igazgatóság felhívja a város és vármegye közönségét a szövetkezet kötelékébe való belépésre.

A Nagyvárad első Kölesönző és Takarékszövetkezetbe beléphet mindenki, a ki magát heti 1 koronás törzsbetét fizetésére kötelezi. Minden tag több törzsbetétet is jegyezhet.

Befizetések a szövetkezet helviségében eszközöndők. Vidékiek a befizetésre postai csekklapot kapnak. A »Nagyvárad első Kölesönző és T. szövetkezet« tagjainak heti befizetéseikkel kamatozó tőkét gyűjt tagjainak, a belépéskor előnyös kölcsönöket nyújt, kezesség mellett kötelezvény vagy váltóra, ingatlanokra betáblázás mellett. Ezen kölcsönök a heti befizetésekkel, melyek a befizetőnek kamatoznak, fizethetők vissza a 3 vagy 6 év időtartam alatt. Minden tag a belépéskor annyi kölcsön felvételére van jogosítva, a mely összeget törzsbeteteivel befizetni kötelezett. Egy törzsbetét 3 év alatt 150 kor, 6 év alatt 300 kor, hitelre jogosít. Abefizetett törzsbetétek részesednek a szövetkezet tiszta jövedelmében. Beiratkozások a »Nagyvárad első Kölesönző és Takarékszövetkezet« Bémer-téri helyiségében tejesithetők.

A Z I G A Z G A T Ó S Á G :

Lukács Ödön
Nagyvárad városi tanácsos, alelnök.

Aufricht Mór
termény kereskedő.

Blayer Lajos
földbírtokos, (P.-Pernyes.)

Barta Béla

a Bihar-Szilágyi olajipar r. t. igazg.

Dr. Fássy Lajos

Biharvármegye tiszti ügyésze.

Száhlender Károly
nagybírtokos, elnök.

Dr. Grösz Menyhért
kir. törvényszéki orvos.

Lichtmann Menyhért
bírtokos (Monos-Petri.)

Dr. Mártonffy Marczel

kir. jogakadémiai tanár.

Dr. Pácz Sándor

preb. kanonok, gimn. tanár.

Dr. Popper Akos

a Központi Takarékp. igazgatója.

Dr. Halász Márton

ügyvéd, jogtanácsos.

Dr. Sarkadi Lajos
ker. és iparkamarai titkár, alelnök

Dr. Rezső Mór
ügyvéd.

Szmazenka Ernő
vasuti igazgató.

Dr. Thury László

Nagyv. város tiszti főügyésze.

Dr. Váruai Ferencz

ügyvéd.

A nagyérdemű közönség szives tudomá-
sára hozzuk, hogy a

Bihar Söresarnokunk

vezetésével megbíztuk POPOVITS SANDOR
kit is jóindulatu támogatásban részesíteni és
vendéglőnket és sörkimérőnket továbbra is
szives látogatásukkal szerencsétlenül kegyes-
kedjenek

Kiváló tisztelettel

Krausz Béla és Társa

Üzletmegnyitás.

Alulírott a Bihar vendéglő és söresarnok
vezetésével megbízott, van szerencsém a n. é.
közönséget értesíteni, hogy a Bihar söresarnok
és étterem vezetését átvettem. Legfőbb igyeke
zetem lesz a n. é. közönséget jó kiszolgálás
által kielégíteni.

Tisztán kezelt gyári kimérésben világos
N.-Várad sör és Szt. László gyógymaláta sör,
továbbá hamisítatlan Nagyvárad és érmelléki
borok, kitűnő magyar konyha igen mérsékelt
árak mellett a legjobb és legpontosabb kiszol-
gálás.

Kiváló tisztelettel

Popovits Sándor,

megbízott.

„A N N A“-bál a Püspök-fürdőben.

Folyó hó 24-én. szombaton igen nagyszabásu fényes

A N N A-bált

rendezünk, melyre a n. é. közönséget tisztelettel meghívjuk,

A R e n d e z ő s é g.